

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету:

доцент, д. геогр. н. Заячук М. Д.

01 вересня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

**ГОСПОДАРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ
КАРПАТО-ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ**

Вид дисципліни (за компонентом ОПП): вибіркова

Освітньо-професійна програма: Регіональний розвиток і просторове планування

Спеціальність: 106 «Географія»

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою: географічний

Мова навчання: українська

Чернівці, 2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Господарський потенціал Карпато-Подільського регіону» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування» спеціальності: 106 «Географія», галузі знань: 10 «Природничі науки», затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 3 від 28 лютого 2022 року).

Складена на основі «Навчальної програми навчальної дисципліни «Господарський потенціал Карпато-Подільського регіону» (розробник – професор Джаман В. О.) і програм, затверджених та рекомендованих кафедрою економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка: «Управління розвитком регіону», «Менеджмент регіонального розвитку» - ISBN 978-966-521-457-1.

Розробник програми: Джаман Василь Олексійович, професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол № 14 від “01” вересня 2022 року

Завідувач кафедри _____ Іван КОСТАЩУК

Погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування».

Гарант освітньо-професійної програми _____ Мирослав ЗАЯЧУК

Схвалено методичною радою географічного факультету

Протокол № 2 від “01” вересня 2022 року

Голова методичної ради факультету _____ Микола ПАСІЧНИК

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Мета викладання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є глибоке і всебічне суспільно-географічне вивчення території Карпато-Подільського регіону України, сформувати цілісне світобачення про свій край, потенціал його розвитку, з'ясувати місце регіону в загальнодержавному та світовому суспільстві.

1.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- Охарактеризувати географічне положення, як потенціал розвитку Карпато-Подільського регіону України з усіма взаємозв'язками його складових та історико-географічні особливості формування території регіону;
- Визначити геополітичні та геоекономічні пріоритети Карпато-Подільського регіону;
- Проаналізувати природно-ресурсний потенціал Карпато-Подільського регіону з точки зору збалансованого розвитку господарства і раціонального природокористування;
- Проаналізувати демографічний потенціал: динаміку чисельності, природний та механічний рух населення Карпато-Подільського регіону, особливості його розселення та національного складу;
- Охарактеризувати працересурсний потенціал регіону;
- Дати загальну характеристику сучасного стану і потенційних можливостей розвитку господарства Карпато-Подільського регіону, проаналізувати особливості його галузевої і територіальної структур, рівнів соціально-економічного розвитку субрегіонів;
- Проаналізувати чинники та потенційні можливості формування і функціонування, сучасний стан, територіальну організацію, проблеми та перспективи розвитку міжгалузевих комплексів Карпато-Подільського регіону;

- Проаналізувати соціально-економічний потенціал суспільно-географічних субрегіонів та мікрорайонів Карпато-Подільського регіону;
- Розкрити основні види зовнішніх зв'язків Карпато-Подільського регіону та інтеграційні процеси в євро- та світосистему.

1.3. Компетенції, якими має оволодіти студент в процесі вивчення дисципліни.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 4. Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел. Навички використання сучасних інформаційних технологій, картографічних та статистичних джерел інформації при планування розвитку регіонів.
- ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. Знання стандартів необхідних для наукового дослідження та публікування, включаючи критичну обізнаність та академічну доброчесність.
- ЗК 12. Здатність продовжити навчання з високим ступенем автономії.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

- ФК 3. Здатність до наукового аналізу, в тому числі у міжнародному контексті, сучасних проблем та особливостей взаємодії природи і суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, регіонального розвитку і просторового планування для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку.
- ФК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму, оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку.

- ФК 11. Здатність здійснювати наукову-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу.

Програмні результати навчання (ПРН):

Знання:

- ПРН 1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.
- ПРН 4. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах.
- ПРН 7. Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.
- ПРН 8. Здійснювати дослідження природно- і суспільногеографічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.

Уміння і навички:

- ПРН 11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.
- ПРН 16. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, академічної доброчесності, професійного кодексу поведінки.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

Знати:

- основні риси і особливості географічного положення, як потенціалу розвитку Карпато-Подільського регіону України, його геополітичні та геоекономічні вектори;

- зміст, сучасний стан та регіональні особливості демографічного потенціалу, розселенських, міграційних і етнічних процесів в Карпато-Подільському регіоні;
- особливості господарського освоєння території Карпато-Подільського регіону;
- основні риси потенційних можливостей розвитку господарства Карпато-Подільського регіону; його сучасний стан, особливості галузевої й територіальної структури, рівні регіональної економічної та соціальної безпеки;
- закономірності розміщення, географію та сучасний стан, потенційні можливості розвитку різних галузей виробничої та соціальної сфер;
- особливості та проблеми економічного і соціального становища, а також потенційні перспективи розвитку суспільно-географічних мікрорайонів Карпато-Подільського регіону;
- основні напрями та риси різних видів зовнішніх зв'язків Карпато-Подільського регіону, інтеграційні процеси в євро- та світосистемі.

Вміти:

- давати оцінку географічного положення, як потенціалу розвитку території;
- давати соціально-економічну оцінку природно-ресурсного потенціалу з метою збалансованого розвитку регіону і раціонального природокористування;
- аналізувати демографічний потенціал; розселенські, міграційні та етнічні процеси в їх взаємозв'язку;
- аналізувати компонентну і територіальну структуру галузевих і міжгалузевих комплексів;
- здійснювати комплексний суспільно-географічний аналіз мікрорайонів та визначати проблеми і потенційні перспективи їх розвитку;
- означити основні напрями і потенційні можливості розвитку Карпато-Подільського регіону в міжнародному просторі.

2. СТРУКТУРА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ, НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАРПАТО-ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ» ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА.

2.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни _____ «Господарський потенціал Карпато-Подільського регіону» _____												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1 (5)	2 (10)	4	120	2	15	-	15	-	90	-	іспит
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Територія. Політико-географічні риси Карпато-Подільського регіону. Природно-ресурсний потенціал. Населення і системи розселення.											
Тема 1.Вступ. Географічне положення. Політико-географічні риси Карпато-Подільського регіону України.	12	2				10						
Тема 2. Природно-ресурсний потенціал Карпато-Подільського регіону.	14	2	2			10						
Тема 3. Демографічний потенціал і етногеографія Карпато-	21	2	4			15						

Подільського регіону. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів.												
Тема 4. Історія розвитку господарства Карпато-Подільського регіону.	7	1	1			5						
Разом за ЗМ1	54	7	7			40						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Економічна географія Карпато-Подільського регіону. Соціальна географія Карпато-Подільського регіону. Соціально-економічне районування. Зовнішні зв'язки.											
Тема 5. Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки на сучасному етапі розвитку.	6	1				5						
Тема 6. Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.	13	1	2			10						
Тема 7. Вторинний сектор економіки. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і	14	2	2			10						

харчова промисловість.												
Тема 8. Третинний сектор економіки. Соціальна географія Карпато-Подільського регіону.	14	2	2			10						
Тема 9. Територіальна організація господарства і соціально-економічне районування. Характеристика соціально-економічних районів і мікрорайонів Карпато-Подільського регіону.	12	1	1			10						
Тема 10. Міжнародні економічні зв'язки Карпато-Подільського регіону.	7	1	1			5						
Разом за ЗМ 2	66	8	8			50						
Усього годин	120	15	15			90						

2.3. Теми практичних (семінарських) занять

№	Назва теми	Кількість годин / балів
1	Природно-ресурсний потенціал території – основа розвитку господарства Карпато-Подільського регіону України.	2 / 4
2	Населення, система розселення, етногеографія Карпато-Подільського регіону.	4 / 8
3	Історія розвитку господарства Карпато-Подільського регіону.	1 / 2

4	Сільське господарство Карпато-Подільського регіону.	2 / 4
5	Вторинний сектор економіки Карпато-Подільського регіону: динаміка структурних змін, сучасна структура.	1 / 2
6	Паливно-енергетичний комплекс Карпато-Подільського регіону.	1 / 2
7	Соціальна сфера Карпато-Подільського регіону.	2 / 4
8	Порівняльна характеристика двох соціально-економічних мікрорайонів Карпато-Подільського регіону (за вибором).	1 / 2
9	Зовнішньоекономічні зв'язки Карпато-Подільського регіону .	1 / 2

3. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЇЇ ВИКОНАННЯ:

- Визначні українські економіко-географи:
 - ✓ Павло Чубинський,
 - ✓ Степан Рудницький,
 - ✓ Володимир Кубійович,
 - ✓ Валентин Садовський і Антін Синявський,
 - ✓ Олексій Діброва.
- Головні центри суспільно-географічної думки в Карпато-Подільському регіоні.
- Політичні партії і громадсько-політичні рухи в Карпато-Подільському регіоні .
- Електоральна географія Карпато-Подільського регіону.
- Паливні ресурси Карпато-Подільського регіону.
- Структура гірничо-хімічної сировини та географія її родовищ.
- Використання та охорона земельних і водних ресурсів.
- Використання та охорона лісових і повітряних ресурсів.

9. Великомасштабні територіальні природоохоронні проблеми.
10. Масштаби і напрямки сучасних міграційних процесів.
11. Регіональні особливості демографічної ситуації.
12. Функціональні типи міст.
13. Відповідність систем розселення територіальній структурі господарського комплексу.
14. Сучасне українське заробітчанство за кордоном.
15. Територіальні особливості екологічних проблем і питання охорони навколишнього середовища.

4. МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ

Перелік запитань для проведення підсумкового модульного контролю з курсу «Господарський потенціал Карпато-Подільського регіону» :

1. Методика економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу території (суть поняття ПРП, методика оцінки).
2. Характеристика компонентної структури ПРП Карпато-Подільського регіону, її територіальні відміни.
3. Земельні ресурси Карпато-Подільського регіону (методика економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
4. Водні ресурси Карпато-Подільського регіону (методика економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
5. Лісові ресурси Карпато-Подільського регіону (методика еколого-економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
6. Мінеральні ресурси Карпато-Подільського регіону (методика економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
7. Територіальна структура мінеральних ресурсів Карпато-Подільського регіону.
8. Фауністичні та рекреаційні ресурси Карпато-Подільського регіону (методика економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
9. Характеристика суспільно-географічного положення Карпато-Подільського регіону.

10. Паливні ресурси Карпато-Подільського регіону.
11. Структура гірничо-хімічної сировини та географія її родовищ.
12. Географія родовищ будівельних матеріалів.
13. Історико-географічний поділ Карпато-Подільського регіону.
14. Демографічна характеристика населення Карпато-Подільського регіону і регіональні особливості демографічних проблем.
15. Голодомор 1932-1933 рр. та його вплив на демографічну ситуацію в Карпато-Подільському регіоні.
16. Функціональні типи міст Карпато-Подільського регіону.
17. Географія зовнішніх і внутрішніх міграцій населення Карпато-Подільського регіону.
18. Статеві-вікова структура населення Карпато-Подільського регіону, її територіальні відміни.
19. Динаміка чисельності населення Карпато-Подільського регіону в ХХ ст.
20. Територіальна структура розселення Карпато-Подільського регіону (елементи територіальної структури та їх приклади).
21. Географія маятникових трудових міграцій населення в Карпато-Подільському регіоні.
22. Методика виділення територіальних систем міських поселень і визначення їх границь.
23. Ієрархічно-структурна типологія систем розселення Карпато-Подільського регіону з врахуванням ступеня їх сформованості і економічної бази.
24. Сільське розселення в Карпато-Подільському регіоні.
25. Етнічний склад населення Карпато-Подільського регіону і географія народів.
26. Територіальні особливості екологічних проблем в Карпато-Подільському регіоні і питання охорони навколишнього середовища.
27. Проблеми великого Дністра.

28. Характеристика Львівської міської агломерації.
29. Історико-етнографічне районування Карпато-Подільського регіону та етнографічні групи українського народу
30. Географія української діаспори.
31. Трудові ресурси Карпато-Подільського регіону і територіальні особливості їх використання.
32. Вклад Павла Чубинського у розвиток української географії.
33. Вклад Степана Рудницького у розвиток української географії.
34. Вклад Володимира Кубійовича у розвиток української географії.
35. Вклад Валентина Садового і Антіна Синявського у розвиток української географії.
36. Вклад Олексія Діброви у розвиток української географії.
37. Головні центри суспільно-географічної думки в Карпато-Подільському регіоні.
38. Сучасне українське заробітчанство за кордоном.
39. Особливості галузевої структури господарського комплексу Карпато-Подільського регіону і проблеми структурних перетворень економіки.
40. Матеріально-технічна забезпеченість господарського комплексу Карпато-Подільського регіону і проблеми оновлення основних промислово-виробничих фондів.
41. Проблеми забезпеченості господарського комплексу Карпато-Подільського регіону мінерально-сировинними та іншими природними ресурсами.
42. Сучасні проблеми розвитку господарства Карпато-Подільського регіону.
43. Географія зернового господарства Карпато-Подільського регіону.
44. Географія виробництва технічних культур в Карпато-Подільському регіоні.
45. Загальна характеристика паливно-енергетичного комплексу Карпато-Подільського регіону.

46. Економіко-географічна характеристика вугільної промисловості.
47. Географія нафтової і нафтопереробної промисловості.
48. Географія газової промисловості.
49. Електроенергетика Карпато-Подільського регіону. Екологічні проблеми пов'язані з розвитком електроенергетики
50. Географія тваринництва Карпато-Подільського регіону.
51. Географія машинобудування в Карпато-Подільському регіоні.
52. Географія промисловості будівельних матеріалів.
53. Географія легкої промисловості Карпато-Подільського регіону.
54. Географія лісової та деревообробної промисловості Карпато-Подільського регіону.
55. Географія цементної промисловості Карпато-Подільського регіону.
56. Ефективність розміщення промисловості і розвитку індустріальних комплексів.
57. Територіальна структура промисловості Карпато-Подільського регіону.
58. Географія цукрової промисловості.
59. Географія м'ясної і молокопереробної промисловості.
60. Географія олійно-жирової та плодоовочеконсервної промисловості.
61. Географія хімічної промисловості.
62. Приміський овочево-молочний АТК.
63. Тваринницько-бурякоцукрово-зерновий (лісостеповий) АТК.
64. Виноградарсько-садівничо-тютюнницько-тваринницький (Карпатський) АТК передгірних і гірських районів.
65. Зовнішні економічні зв'язки Карпато-Подільського регіону. Проблеми пов'язані з дестабілізацією господарських зв'язків між традиційними партнерами країн СНД і Східної Європи.
66. Регіональні особливості формування комплексу невиробничої сфери.
67. Географія залізничного транспорту Карпато-Подільського регіону.
68. Географія автомобільного, повітряного і трубопровідного транспорту Карпато-Подільського регіону.

69. Карпатський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
70. Подільський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
71. Економіко-географічна характеристика м. Львова.
72. Господарський потенціал Івано-Франківської області.
73. Господарський потенціал Чернівецької області.
74. Господарський потенціал Львівської області.
75. Господарський потенціал Вінницької області.
76. Господарський потенціал Хмельницької області.
77. Господарський потенціал Тернопільської області.
78. Господарський потенціал Закарпатської області.

5. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ

5.1. Методи контролю

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма підсумкового контролю - іспит, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

2. Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навиків при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

3. Контроль виконання *індивідуальних завдань* здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів дослідження.

5.2. Розподіл балів, які отримують студенти.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконанні ІНДЗ та контрольний модуль (іспит). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент до іспиту, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (іспит). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

5.3. Шкала оцінювання

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
T 1	4
T 2	8
T3	12
T 4	6
Сума	30

Змістовий модуль 2	
T 5	3
T 6	6
T 7	6
T 8	6
T 9	5
T 10	4
Сума	30
Іспит	40
Всього	100

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Кузишин А. В. Регіональна географія України: курс лекцій. – Тернопіль: Вектор, 2012. – 340 с.
2. Мезенцева Н. І., Мезенцев К. В. Суспільно-географічне районування України: Навчальний посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
3. Заставний Ф.Д. Географія України: у 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. -472 с.
4. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 2000. -680 с.
5. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – К.: Знання, 1998. -415 с.

6. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. -376 с.
7. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних і семінарських занять) / Жупанський Я., Березка І., **Джаман В.** та ін. – Тернопіль, 1998. -318 с.
8. **Джаман В.О.** Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. -392 с.
9. Заставний Ф.Д. Демографічні втрати населення України. Голодомори, війни, еміграції. – Львів: Видав. ЛНУ, 2003. -130 с.
10. Національний атлас України / Наук. ред. Л.Г.Руденко. – К.: ДНВП “Картографія”, 2007. -840 с.
11. Статистичний щорічник України за 2021 рік. (Державна служби статистики України). – Житомир: ТОВ “Бук-друк”, 2022.
12. Жупанський Я.І., **Джаман В.О.**, Сухий П.О., Круль В.П. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних та індивідуальних робіт і вказівки до їх виконання). – Чернівці: ЧДУ, 1993. – 148 с.
13. Географія України (матеріали для практичних і семінарських занять та вказівки до їх виконання) / Жупанський Я., Березка І., **Джаман В.** та ін. – Тернопіль, 1997. -403 с.
14. Географія України: Методичні та програмні матеріали з нормативних курсів і спецкурсів / Укладачі: І.С. Березка, **В.О. Джаман**, Я.І. Жупанський та ін. – Чернівці: Рута, 1997. -130 с.
15. **Джаман В.О.**, Мручковський П.В., Джаман Я.В. Етногеографія Західноукраїнського регіону: Монографія. – Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. – 240 с.
16. Проблеми соціально-економічної географії Західного регіону України. – К.: ІСДО, 1993.

Укладач:

д. геогр. н., проф. Джаман В.О.